

Tkalčić, Godišnjak društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije 10(2006)

Radovi tiskani u desetom svesku ovoga časopisa podijeljeni su na nekoliko tematskih cjelina koje se ponešto razlikuju od onih u prošlom, devetom broju Tkalčića. Prvu od njih čine već ustaljene povjesničke rasprave, zatim slijedi povjesničko-umjetnička rasprava (sa samo jednim radom) te izvori.

Povjesničke rasprave započinju člankom Stjepana Razuma (*Biskupijska skupština (sinoda) Zagrebačke biskupije iz 1673. godine*) koji predstavlja drugu od četiriju biskupskih sinoda što ih je održao zagrebački biskup Martin Borković. Rasprava je nastala na temelju arhivskoga gradiva Nadbiskupskog arhiva u Zagrebu, a pored opisa saziva, tijeka i odredaba skupštine u članku su zabilježena imena 2 biskupa, 27 kanonika, 12 stolnih nadarbenika te 220 svećenika navedenih u skupštinskim ispravama, kao i podaci o spomenutim osobama koje se moglo iščitati iz korištenih arhivskih dokumenata. Na kraju se donose i prijepisi šest isprava biskupijske skupštine iz 1673. koji se čuvaju u zbirci isprava »Crkveni spisi« (Acta ecclesiastica) Nadbiskupskog arhiva u Zagrebu.

Isti je autor potpisao i članak *Ivan Nepomuk Jemeršić (*17. IV. 1864. †7. XII. 1938.)*, župnik u *Grubišnom Polju*, političar i književnik u kojemu je prikazan život i rad ovog uglednog hrvatskog crkvenog, kulturnog i političkog djelatnika. Na kraju članka tiskan je cjeloviti Jemeršićev tekst iz Spomenice župe Sv. Josipa u Grubišnom Polju.

Treći rad ovoga poglavlja kojeg potpisuje Stjepan Razum (*Povijest župe Konjščina Vjekoslava Noršića*) komentira i objavljuje povijesni prikaz župe Konjščina što ga je 20-ih godina prošlog stoljeća napisao Vjekoslav Noršić, tada župnik u Bedekovčini.

Članak Stjepana Kožula *Dvorac Moslavina* u svojem prvom dijelu donosi podatke o povijesnoj okolini i razvoju tog dvorca smještenog u blizini Popovače, zajedno s ustanovama (Zemaljski zavod za slijepce i Invalidski dom) koje su se nalazile u njemu tijekom prvih desetljeća 20. stoljeća. Drugi dio rada opisuje dušobrižničku skrb za korisnike i službenike dvorca, a treći dio donosi podatke o osnutku župe Sv. Alojzija Gonzage u Popovači 1945. i njenim upraviteljima.

Milan Akmadža (*Uloga Biskupa Josipa Lacha u crkveno-državnim odnosima 1945.-1962.*) prikazao je dio djelovanja pomoćnog zagrebačkog biskupa Josipa Lacha, pouzdanika trojice hrvatskih kardinala, Alojzija Stepinca, Franje Šepera i Franje Kuharića. Kako je vremensko razdoblje biskupske službe Josipa Lacha bilo iznimno dugo, autor se u ovome radu odlučio na prikazivanje njegova djelovanja u razdoblju od 1945. do 1962. kada je igrao zapaženu ulogu u pregovorima između Katoličke crkve, posebice Zagrebačke nadbiskupije i državnih vlasti.

Lojzo Buturac je člankom *O vjerskim prijelazima u Sisku* na konkretnim primjerima pokušao ukazati na probleme promjene vjerske pripadnosti, odnosno prelaska osoba s pravoslavne na katoličku vjeru tijekom Drugog svjetskog rata što se, prema autorovim riječima, dugo vremena neopravdano smatralo ratnim zločinom.

Crkva Svetog Vinka Paulskog u Zagrebu (1841.-2006.) Elizabete Vilenice opisuje dolazak i djelovanje sestara milosrdnica Sv. Vinka Paulskog u Zagreb, graditeljske pothvate na njihovoj crkvi, bogati duhovni i bogoslužni život sestara i njihovih štićenica te, ukratko, život četiriju poglavara Družbe sestara milosrdnica koji su djelovali od sredine 19. st. do 1920. kada je prestala postojati njihova služba.

U poglavlju Povjesničko-umjetnička rasprava tiskan je rad Jelene Hotko *Naručiteljska i donorska djelatnost hrvatske plemkinje Helene Patačić* koja na temelju sačuvanih vrela i literature donosi popis narudžbi kojima je ova plemkinja obilježila kulturnu i graditeljsku baštinu Zagreba i okolice u drugoj polovici 17. stoljeća. Pored toga u radu je tiskan i prijepis njezine oporuke koja se čuva u Nadbiskupskom arhivu u Zagrebu.

Poglavlje *Izvori* započinje člankom Stjepana Razuma pod naslovom *Nekoliko isprava iz župnog arhiva u Desiniću* u kome se donose prijepisi 11 isprava nastalih od kraja 17. do sredine 19. st. koje osvijetljavaju povijest desiničke župe kao i djelovanje plemićke obitelji Ratkaj od Velikog Tabora

Nacrti crkvenih zgrada u fondovima Hrvatskog državnog arhiva u razdoblju od 1850. do 1941. godine autorice Mirjane Jurić nastavak je njezina članka objavljenog u osmom broju ovoga časopisa, a

donosi podatke o dosada neobjavljenim nacrtima crkvenih zgrada iz nekoliko arhivskih fondova Hrvatskog državnog arhiva, arhivistički obrađenih prema Međunarodnom arhivističkom standardu za opis kartografske građe – ISBD (CM)-u.

Mijo Dukić u članku *Stradalnici u II. svjetskom ratu i poraću iz osam župa Pleterničkog dekanata*, na temelju župnih knjiga i pomoći župnika i župljana pojedinih župa, donosi imena 1.321 stradalnika iz 55 tamošnjih naselja, a Tomislav Vuković u posljednjem članku ove cjeline objavljuje i komentira ispravu »O idejnosti nastave i o problemima u vezi vjerske nastave« što ju je sastavila Uprava za agitaciju i propagandu pri CK KPJ 1949. godine (Agitpropova isprava o odnosu hrvatskih komunista prema vjeronauku).

I na kraju ovoga broja Tkalčića, kao i u prethodnim, nalaze se prikazi knjiga, pravila i ljetopis Društva s popisom članova, kazalo osoba, mjesta i pojmova, popis fotografija, pregled sadržaja te dopune i ispravci pogrešaka u prethodnom svesku.

Mario Stipančević